

**Anna-Leena Lastikka, Outi Arvola,
Jonna Kangas ja Monika Haanpää**

AVAIMIA YHTEISEEN YMMÄRRYKSEEN

**Kieli-, kulttuuri- ja katsomus-
inklusiivinen pedagogiikka
varhaiskasvatuksessa**

Gaudeamus

Jenny ja Antti Wihurin rahasto,
Otavan Kirjasäätiö ja
Suomen tietokirjailijat ry
ovat tukeneet teoksen kirjoittamista.

Copyright © 2025 Tekijät & Gaudeamus

Gaudeamus Oy
www.gaudeamus.fi

Kannen ja sisäsivujen piirroskuvitus: Ilona Jahkola
Kannen suunnittelu: Tuomo Parikka

KL 38.51 • UDK 372

ISBN 978-952-345-328-9

Painopaikka: Drukätava, Latvia 2025

Sisällys

Johdanto: Inklusio, moninaisuus ja osallisuus	
pedagogiikan lähtökohtina	15
Inklusio arvona ja toimintana	19
Moninaisuus mahdollisuutena	21
Osallisuus jokaisen oikeutena	24
Kieli-, kulttuuri- ja katsomusinklusiivisen pedagogiikan lähtökohdat ja tavoitteet sekä kirjan eteneminen	26
 1. Kielet, kulttuurit ja katsomukset suomalaisessa	
kasvatus- ja koulutusjärjestelmässä	33
Arvot, asenteet ja käsitykset muuttuvat ajassa	34
Yksi vai monta tapaa olla suomalainen?	40
Yksikielisyydestä monikielisyyteen ja moninaiseen ilmaisuun	46
Katsomusten välttelystä monikatsomukselliseen ymmärrykseen	48
<i>Inklusiivinen varhaiskasvatus – ilo ja toivo</i>	<i>52</i>
<i>Päivi Pihlaja</i>	
 2. Kohti kieli-, kulttuuri- ja katsomusinklusiivista	
pedagogiikkaa	63
Mitä on varhaiskasvatuksen kieli-, kulttuuri- ja katsomusinklusiivinen pedagogiikka?	65
Pedagogiikan kautta on mahdollista ymmärtää ja toimia toisin	66

Ammattilaisen kieli-, kulttuuri- ja katsomusinklusiivinen pedagoginen osaaminen	69
Kieli-inklusiivinen pedagogiikka	71
<i>Inklusiivinen varhaiskasvatus kielellisesti moninaistuvassa yhteiskunnassa</i>	<i>76</i>
<i>Heidi Harju-Luukkainen</i>	
Kulttuuri-inklusiivinen pedagogiikka	85
<i>Maahanmuuttotaustaisten perheiden kuulumisen tunteen tukeminen varhaiskasvatuksessa</i>	<i>90</i>
<i>Lassi Lavanti, Heidi Harju-Luukkainen & Arniika Kuusisto</i>	
Katsomusinklusiivinen pedagogiikka	99
<i>Katsomusinklusiivisuus kasvatuksen ja opetuksen käytännöissä</i>	<i>104</i>
<i>Saila Poulter, Silja Lamminmäki-Vartia & Marjaana Kavonius</i>	

3. Avaimia kieli-, kulttuuri- ja katsomusinklusiiviseen pedagogiikkaan. 123

1. avain: Inklusion toteutuminen	127
2. avain: Moninaisuuden ja osallisuuden edistäminen	137
3. avain: Leikki, vertaisvuorovaikutuksen vahvistaminen ja toiminnan ilo	163
Avaimia yhteiseen ymmärrykseen: Kieli-, kulttuuri- ja katsomusinklusiivisen pedagogiikan malli	186
<i>Inklusiivisen toimintakulttuurin kehittäminen</i>	<i>192</i>
<i>Marianna Ahola</i>	

4. Miltä näyttää kieli-, kulttuuri- ja katsomusinklusiivisen pedagogiikan tulevaisuus? .. 201

Monikielisyydellä kohti yhteistä ymmärrystä	203
Yhteiskuntaan kuulumisen ja kiinnittymisen merkitykset ..	207
Kulttuurinen ja katsomuksellinen rohkeus.....	210

Uudenlainen näkökulma leikkiin	211
Yhteinen ilo	214
Johtajuus inklusiivisen toimintakulttuurin mahdollistajana	215
Vanhoja lukkoja, uusia avaimia	217
Liite 1. Tutkimuksen lähtökohdat ja toteutus	221
Liite 2. Materiaalia kieli-inklusiivisen pedagogiikan tueksi.....	228
Liite 3. Materiaalia kulttuuri-inklusiivisen pedagogiikan tueksi.....	231
Liite 4. Materiaalia katsomusinklusiivisen pedagogiikan tueksi.....	233
Viitteet.....	236
Kirjallisuus	247
Kirjoittajat.....	288